

โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดี และพฤติการณ์การกระทำผิด

บทความโดย : นางสาววันทนา เนื่องอนันต์

นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการ ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง

ก รมราชทัณฑ์ได้ขับเคลื่อนมาตรฐานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยให้เป็นระบบที่เหมาะสม เพื่อเป็นการตอบโจทย์ด้านแก้ไข พัฒนาผู้ที่กระทำความผิดในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้กำหนดนโยบายการปฏิบัติงานด้านการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเป็นภารกิจที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยให้เรือนจำ ทัณฑสถานนำผู้ต้องขังที่เข้าข่ายสามารถทำการพัก และลดวันต้องโทษ เข้ารับอบรมโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิด เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนดีของสังคมไม่หวนไปกระทำผิดซ้ำอีก

ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของกรมราชทัณฑ์ มีอำนาจควบคุมผู้ต้องขังชายที่คดีเด็ดขาดแล้ว ตามคำพิพากษาของศาลทุกประเภทคดี โดยมีโทษสูงสุดตลอดชีวิต มีอายุเฉลี่ยส่วนใหญ่ระหว่าง ๑๘ - ๓๐ ปี ที่มีความหลากหลายด้านอายุ พื้นฐานครอบครัว การศึกษา ความถนัด สภาพร่างกาย อุปนิสัย รวมถึงข้อมูลด้านอาชญาวิทยา มูลเหตุการกระทำความผิด กำหนดโทษ โทษคงเหลือ เพื่อให้การดำเนินการในด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังบังเกิดผลดีมีประสิทธิภาพ จุดเริ่มต้นที่สำคัญของการดำเนินการ คือ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะความจำเพาะของแต่ละบุคคล ตลอดจนการจัดกระบวนการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังอย่างเป็นระบบ ได้มาตรฐานตามแนวทางที่กรมราชทัณฑ์ได้กำหนด ซึ่งในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลางได้รับจัดสรรงบประมาณ จำนวนเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) สำหรับจัดดำเนินการอบรมโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิด ซึ่งผลการดำเนินการอบรมมีดังนี้

ช่วงที่ ๑ : ชั้นเตรียมการ

๑.๑ ศึกษาข้อมูลเอกสารคู่มือการจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิดเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินโครงการ พร้อมขออนุมัติและแต่งตั้งคณะทำงาน จัดประชุมคณะที่ปรึกษา/คณะทำงาน และประสานฝ่ายจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อให้ดำเนินการคัดเลือกผู้ต้องขังที่เข้าข่ายพัก-ลดวันต้องโทษ ทั้งนี้ ได้ผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมาย : ๒๘๗ คน แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

- ๑) โปรแกรมผู้กระทำผิดทางเพศ : ๔๓ คน
- ๒) โปรแกรมผู้กระทำผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย : ๓๓ คน
- ๓) โปรแกรมผู้กระทำผิดซ้ำ : ๑๔๗ คน
- ๔) โปรแกรมผู้กระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน : ๖๔ คน

๑.๒ การประเมินกลุ่มเป้าหมาย ๒๘๗ คน ก่อนการอบรม

๑) ประเมินความรู้ : จำนวน ๓๐ ข้อ

๒) ประเมินเจตคติ ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการมีเหตุผล ด้านความฉลาดทางอารมณ์ และด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านละ ๕ ข้อ ทั้งหมดจำนวน ๒๕ ข้อ

๓) ประเมินสุขภาพจิต : จำนวน ๒๔ ข้อ โดยใช้แบบประเมินภาวะสุขภาพจิตสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำไทย (PMHQ-Thai)

ช่วงที่ ๒ : ดำเนินการ

กิจกรรมการบรรยายความรู้หัวข้อเรื่อง

“การสร้างและการวิเคราะห์อาชีพให้ตนเอง”

โดยอาจารย์ ดร. สุวิมล อุไกรษา ภาควิชาอาชีวศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

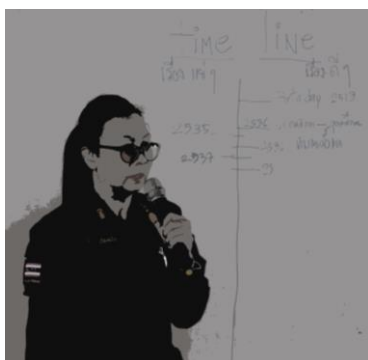
“กฎหมายที่ประชาชนควรรู้” โดยนายอภิชาติ
ดิชบังค์ นิติกรชำนาญการ โรงพยาบาลนครนายก

“การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง”
โดยนางสาวดวงฤดี โพธิ์สุนั นักวิชาการศึกษานำนานการ
ศูนย์วิทย์พัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
นครนายก

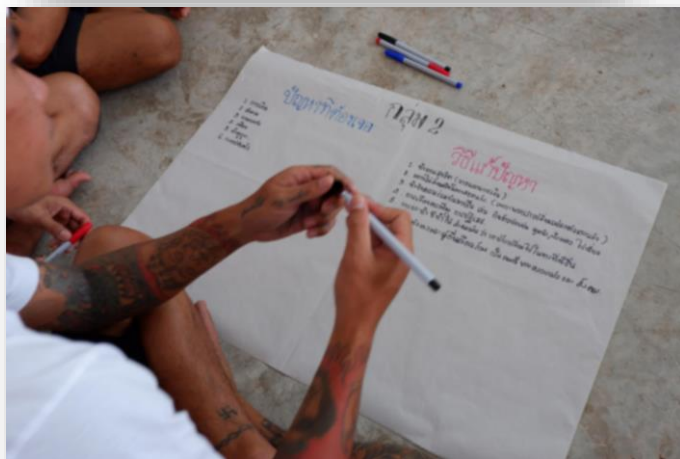
กิจกรรม Time lines : (เรื่องดีๆ/เรื่องแย่ๆในชีวิตฉัน)

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ผู้ต้องขังทบทวนเรื่องราวในชีวิต และสร้างความตระหนักรู้
ความเข้าใจตนเอง ให้สามารถวิเคราะห์ถึงข้อดีข้อเสียและผลกระทบจากสถานการณ์รอบตัวที่เกิดขึ้นจาก
การดำเนินชีวิตที่ผ่านมาของตนเอง เพื่อเชื่อมโยงสู่การทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้น และคิดวิเคราะห์
แนวทางวิธีแก้ไขปัญหาย่างเหมาะสมและถูกต้องเพื่อไม่ให้เกิดขึ้นหรือดำเนินชีวิตผิดพลาด

กิจกรรม : Check ระดับความสุข และ Life skill

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ผู้ต้องขังพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมในสังคม และให้ผู้ต้องขังมีแนวทาง พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา และมีทักษะการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน ตลอดจนให้ผู้ต้องขังเกิดการเรียนรู้การปรับตัวที่เหมาะสมเมื่อต้องอยู่ภายในสังคมที่มีความหลากหลาย

กิจกรรม : ปัญหามาปัญญาเกิด

วัตถุประสงค์ : เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ต้องขังแต่ละคนในเรื่องปัญหาชีวิตที่ต้องเผชิญและสาเหตุการกระทำผิดจนกระทั่งต้องนำตนเองไปสู่การกระทำผิด และสามารถหาแนวทางในการหลีกเลี่ยงการกระทำผิดซ้ำ การควบคุมอารมณ์ และการเข้ากับผู้อื่นอย่างเป็นกระบวนการ

กิจกรรม : ทางเลือก=ทางรอด

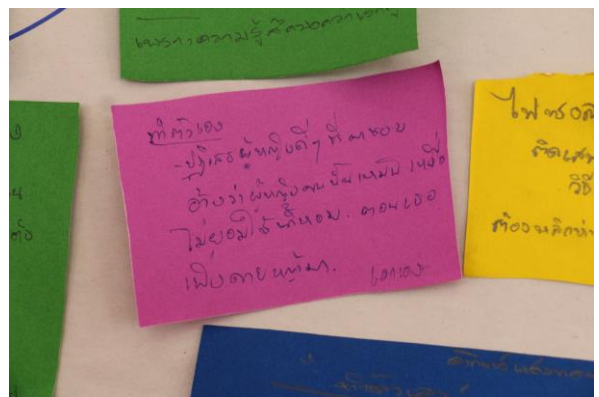
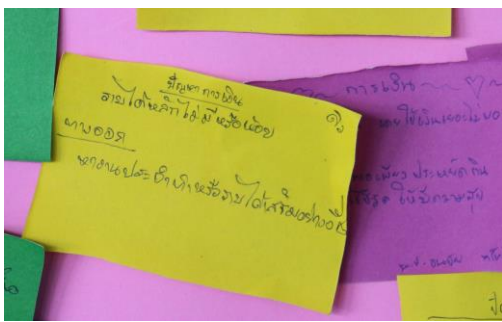
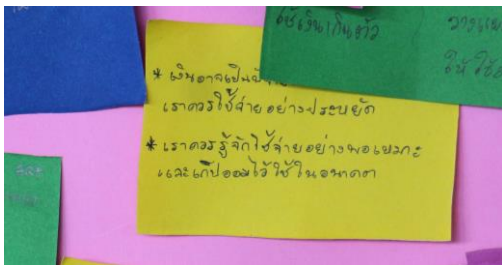
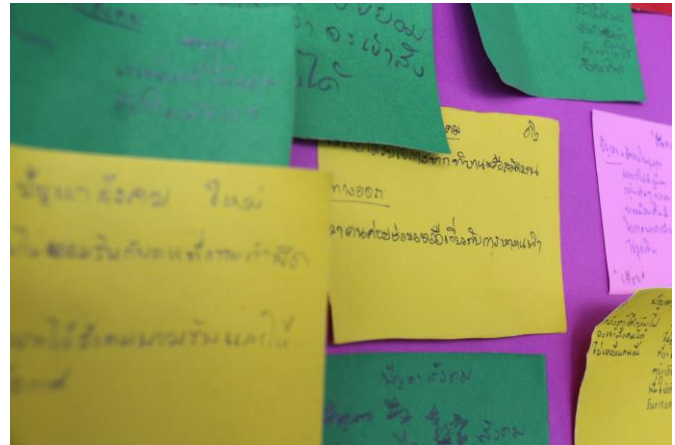
วัตถุประสงค์ : เพื่อให้สามารถอธิบาย และจำแนกถึงตัวกระตุ้น/สิ่งเร้า ทั้งภายในและภายนอกที่เป็นสาเหตุและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการกระทำผิดของตนเอง ให้สามารถประเมินความเสี่ยงต่อการกระทำผิด และหาแนวทางจัดการกับความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนอธิบายเทคนิคการหยุดความคิดที่เหมาะสมกับตนเองได้

กิจกรรม : Post it ไม่ติดใจ

วัตถุประสงค์ : เพื่อเรียนรู้ทักษะในการให้กำลังใจตนเองต่อสู้กับแรงกดดันจากสภาพแวดล้อม จิตใจ หลีกหนีจากการกลับไปสู่การกระทำผิดซ้ำ ตลอดจนเรียนรู้ทักษะในการป้องกันตนเองหรือทักษะการจัดการกับความรู้สึกของตนเองเมื่อเผชิญหน้ากับตัวกระตุ้น

ช่วงที่ ๓ : ประเมินผล

ตารางแสดงการวิเคราะห์ผล : การประเมินความรู้ เจตคติ ๕ ด้าน และประเมินภาวะสุขภาพจิตผู้ต้องขังที่เข้าอบรมโปรแกรมการแก้ไขผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติกรรมการกระทำผิดทุกประเภทคดี จำนวน ๒๘๗

รายละเอียดการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	หมายเหตุ
๑. ความรู้	๑๘.๗๐	ปานกลาง	แบบประเมิน ๓๐ ข้อ
๒. เจตคติรวม	๑๔.๐๒	ดี	แบบประเมิน ๒๕
๒.๑ ด้านความซื่อสัตย์	๔.๐๔	ดีมาก	แบบประเมินด้านละ ๕ ข้อ
๒.๒ ด้านการมีเหตุผล	๒.๔๒	ปานกลาง	
๒.๓ ด้านความรับผิดชอบ	๒.๓๔	ปานกลาง	
๒.๔ ด้านความฉลาดทางอารมณ์	๒.๕๘	ดี	
๒.๕ ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง	๒.๕๘	ดี	
๓. แบบประเมินภาวะสุขภาพจิต (PMHQ-Thai)	๑๒.๑๐	ปกติ	แบบประเมิน ๒๔ ข้อ

ตารางแสดงการวิเคราะห์ผล : การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ต้องขังโปรแกรมการแก้ไขผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติกรรมการกระทำผิดทุกประเภทคดี จำนวน ๒๘๗ คน

ข้อ	ระดับความก้าวหน้า	ดีขึ้น		เหมือนเดิม		แย่ลง	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๑	ทัศนคติและพฤติกรรมโดยรวม	๑๔๙	๕๑.๕๖	๘๗	๓๐.๑๐	๕๓	๑๘.๓๔
๒	การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในกลุ่ม	๑๖๗	๕๗.๗๙	๖๘	๒๓.๕๓	๕๒	๑๘.๖๘
๓	การมีปฏิริยาและบทบาทในกลุ่มอย่างเหมาะสม	๑๗๔	๖๐.๒๑	๖๖	๒๒.๘๔	๔๗	๑๖.๙๖
๔	การทำงานที่มอบหมายสำเร็จ	๑๗๙	๖๐.๖๘	๖๕	๒๒.๐๓	๔๓	๑๕.๒๙
๕	ระดับของความสนใจผู้เสียหาย	๑๓๒	๔๕.๖๗	๙๔	๓๒.๕๓	๖๑	๒๑.๘๐
๖	ระดับการสำนึกในสิ่งที่ตนได้กระทำผิดลงไป	๑๔๘	๕๑.๒๑	๙๙	๓๔.๒๖	๔๒	๑๔.๕๓
๗	การพัฒนาแนวคิดที่จะแก้ไขความผิดพลาดของตนเอง	๑๓๐	๔๕.๙๘	๙๒	๓๑.๘๓	๖๗	๒๓.๑๘
๘	ระดับของการลดการปฏิบัติหรือเข้าข้างตนเองโทษผู้อื่นในการกระทำผิด	๑๓๕	๔๖.๗๑	๙๖	๓๓.๒๒	๕๖	๑๙.๐๗
๙	การเรียนรู้สาเหตุชักนำไปสู่การกระทำ	๑๒๐	๔๑.๕๒	๑๑๒	๓๘.๗๕	๕๗	๑๙.๗๒
๑๐	ทราบถึงปัจจัยเสี่ยงที่นำไปสู่การกระทำผิดอีก	๑๔๘	๕๑.๑๕	๘๗	๒๙.๙๐	๕๕	๑๘.๙๕
๑๑	การพูดคุยปัญหาอย่างเปิดเผย	๑๖๖	๕๗.๔๔	๖๗	๒๓.๑๘	๕๖	๑๙.๓๘
๑๒	ระดับของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม	๑๔๙	๕๑.๕๖	๘๔	๒๙.๐๗	๕๖	๑๙.๓๘
๑๓	ระดับของทักษะในการแก้ไขปัญหา	๑๕๑	๕๒.๒๕	๘๙	๓๐.๘๐	๔๗	๑๖.๙๖
๑๔	ระดับของเทคนิคในการปฏิเสธการกระทำผิด	๑๔๑	๔๘.๗๙	๙๔	๓๒.๕๓	๕๒	๑๘.๖๘
๑๕	ความสามารถในการวางแผนและตั้งเป้าหมายในชีวิต	๑๓๘	๔๗.๗๕	๙๘	๓๓.๙๑	๕๑	๑๘.๓๔
	ค่าเฉลี่ย	๑๔๗	๕๐.๙๘	๘๗	๓๐.๐๓	๕๕	๑๘.๙๙

ตารางแสดงการวิเคราะห์ผล : การประเมินความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการเข้าร่วมอบรมโปรแกรมการแก้ไขผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิดทุกประเภทคดี จำนวน ๒๘๗ คน

ที่	หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น									
		มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๑	ท่านสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมนี้	๑๔๒	๔๙.๑๓	๙๔	๓๒.๕๓	๔๓	๑๔.๘๘	๑๐	๓.๔๖	๐	๐
๒	ท่านมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังครั้งนี้	๗๒	๒๔.๙๑	๙๓	๓๒.๑๘	๑๒๔	๔๒.๙๑	๐	๐	๐	๐
๓	การเข้าร่วมโปรแกรมครั้งนี้ทำให้ท่านสำนึกผิดต่อการกระทำของตนเอง	๕๕	๑๙.๐๓	๑๑๘	๔๐.๘๓	๙๕	๓๒.๘๗	๒๑	๗.๒๗	๐	๐
๔	ท่านได้รับความรู้และประโยชน์จากการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งนี้	๑๒๗	๔๓.๙๔	๘๙	๓๐.๘๐	๔๒	๑๔.๕๓	๓๑	๑๐.๗๓	๐	๐
๕	ท่านสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาตนเอง	๘๕	๒๙.๕๑	๑๒๐	๔๑.๕๒	๕๙	๒๐.๕๒	๒๕	๘.๖๕	๐	๐
๖	ท่านสามารถปรับเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมไปในแนวทางที่ถูกต้องหลังการเข้าร่วมโปรแกรม	๙๕	๓๒.๘๗	๙๗	๓๓.๕๖	๖๕	๒๒.๔๙	๓๒	๑๑.๐๗	๐	๐
๗	ท่านรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามากขึ้น	๑๕๕	๕๓.๖๓	๖๘	๒๓.๕๓	๕๒	๑๗.๙๙	๑๔	๔.๘๔	๐	๐
๘	ท่านมีความเชื่อมั่นในตนเองว่าหลังจากพ้นโทษแล้วจะไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก	๑๑๒	๓๘.๗๕	๙๒	๓๑.๘๓	๕๖	๑๙.๓๘	๒๙	๑๐.๐๓	๐	๐
๙	ท่านจะทำให้พ่อแม่และญาติพี่น้องภูมิใจว่าท่านสามารถกลับตนเป็นคนดีได้	๕๓	๑๘.๓๔	๙๕	๓๒.๘๗	๙๒	๓๑.๘๓	๔๙	๑๖.๙๖	๐	๐
๑๐	ท่านอยากให้มีการจัดโปรแกรมในลักษณะนี้อย่างต่อเนื่องและจัดโปรแกรมกับผู้ต้องขังกลุ่มอื่นๆด้วย	๕๖	๑๙.๓๘	๖๘	๒๓.๕๓	๑๑๓	๓๙.๑๐	๕๒	๑๗.๙๙	๐	๐
	ค่าเฉลี่ย	๙๕	๓๒.๙๔	๙๓	๓๒.๓๒	๗๔	๒๕.๖๔	๒๖	๙.๑๐	๐	๐

ผลสำเร็จของการดำเนินการตามโปรแกรม

เชิงคุณภาพ : การแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมายของทัณฑสถานวัยหนุ่มกลางเป็นไปตามภารกิจกรมราชทัณฑ์ด้านการพัฒนาพฤตินิสัยอย่างมีประสิทธิภาพ

เชิงปริมาณ : ผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าข่ายสามารถทำพัก - ลดวันต้องโทษปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ รุ่นที่ ๑ จำนวนรวม ๒๘๗ คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) ประเภทคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ	จำนวน	๔๓ คน
๒) ประเภทคดีความผิดเกี่ยวกับร่างกายและชีวิต	จำนวน	๓๓ คน
๓) ประเภทกระทำความผิดซ้ำ	จำนวน	๑๔๗ คน
๔) ประเภทคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	จำนวน	๖๔ คน